

Наукові перспективи
Видавнича група

СУСПІЛЬСТВО ТА НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ

№ 3(23)2026

*Тернопільський національний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України*

Видавнича група «Наукові перспективи»

*Всеукраїнська Асамблея докторів наук з
державного управління*

Християнська академія педагогічних наук України

«Суспільство та національні інтереси»

№ 3(23) 2026

Київ – 2026

“Суспільство та національні інтереси”: журнал. 2026. № 3(23) 2026. С. 1476

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України # 920 від 26.06.2024 журнал включений до Переліку наукових фахових видань України, категорія “Б”, спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки; 281 Публічне управління та адміністрування

Рекомендований до друку Президією Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління (Протокол від 04.03.2026, № 3/3-26)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання, Асоціації науковців України, Інституту освіти Азербайджанської Республіки

Журнал має за мету висвітлення результатів наукових досліджень та поширення інформації із основних аспектів розвитку людського капіталу, соціальних наук, журналістики та ін. для розвитку, удосконалення української національної науки

Згідно Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15.01.2018 № 32, повнотекстовий доступ до наукових статей журналу представлений на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського НАН України та в Національному репозитарії академічних текстів

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible та до міжнародної пошукової системи Google Scholar

Небеленчук Ірина Олександрівна доктор педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики середньої освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», (Кіровоград, Україна)

Члени редакції журналу:

- **Біляковська Ольга Орестівна** - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, факультет педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка (Україна)
- **Волошин Олена Романівна** - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії та здоров'я Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Україна)
- **Гумеїр Гусейн Ахмедов** - доктор педагогічних наук, професор (Азербайджан)
- **Гуменюк Тетяна Костянтинівна** - доктор філософських наук, Заслужений працівник освіти України, професор, проректор з науково-педагогічної роботи, інноваційно-методичного забезпечення освітнього та наукового процесів Київської муніципальної академії музики ім. Р.М. Глієра (Україна)
- **Дибкова Людмила Миколаївна** - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики та системології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (Україна)
- **Доктор Мутмайна** - викладач Університету Аль Асирія Мандар Сулавесі Барат, Індонезія, ад'юнкт-професор Департаменту освіти, Університет Manipal GlobalNxt Малайзії (Малайзія)
- **Жуков Валері** - Університет Миколи Коперника в Торуні (Польща)
- **Кожевникова Алла Власівна** - доцент кафедри освітології та педагогіки мистецтва МДПУ імені Богдана Хмельницького, (Україна)
- **Коренева Інна Миколаївна** – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (Україна)
- **Литовченко Ірина Миколаївна** - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" (Україна)
- **Р. Ахмад Закі Ель Ісламі** - доцент, професор, доктор філософії, Департамент наукової освіти, Факультет підготовки вчителів та освіти, Університет Султана Агенга Тіртаяса (Індонезія)
- **Тавдгірідзе Лела** - Доцент з теорії та історії педагогіки, професор кафедри педагогічних наук Батумського державного університету ім. Шота Руставелі (Грузія)
- **Шевчук Лариса Дмитрівна** - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри математики, інформатики і методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Дубінчук Л.М.** 331
ФОРМУВАННЯ КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
- Дудик Р.В.** 341
СИМВОЛІКА ОРНАМЕНТУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВАНКИ ТА МУЗИЧНОЇ НОТАЦІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
- Євтушенко Є.Г.** 354
ПОРІВНЯЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛАСТИЧНИХ ЕСПАНДЕРІВ ТА ГРАВІТАЦІЙНО-ЗАЛЕЖНОГО ОБЛАДНАННЯ У СИЛОВОМУ ФІТНЕСІ
- Жорняк Н.Є., Бияк Н.Я., Вергун Л.І.** 365
ДО ПИТАННЯ ПРО ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
- Закордонець Н.І., Косенко А.В., Беженар І.В.** 376
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ. ДУХОВНО-ЦІННІСНИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНО-МЕТОДИЧНИЙ ВИМІРИ
- Калашник-Рибалко М.А., Калашник Г.А.** 387
КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ДІАГНОСТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВОЇ ЯКОСТІ ПІЛОТІВ ТА ДИСПЕТЧЕРІВ
- Каленіченко О.В., Кудій Л.І., Гунько П.М.** 400
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ РІЗНИХ ФІТНЕС-НАПРЯМІВ У ПРОЄКТУВАННІ СУЧАСНИХ ТРЕНУВАЛЬНИХ ПРОГРАМ
- Калинюк Н.В., Лемешко О.В.** 413
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ОПЕРАТИВНОГО РІВНЯ: ОСНОВНІ МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ
- Кирпа А.В.** 425
ПРОФЕСІЙНА СЕРТИФІКАЦІЯ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ВІД НАЦІОНАЛЬНИХ ВИМОГ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

УДК 81'243:378.016]-056

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-3\(23\)-376-386](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-3(23)-376-386)

Закордонець Наталія Іванівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0003-4202-5516>

Косенко Анна Володимирівна кандидат філологічних наук, доцент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівці, <https://orcid.org/0000-0001-9390-871X>

Беженар Ірина Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівці, <https://orcid.org/0000-0001-5314-1446>

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ. ДУХОВНО-ЦІННІСНИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНО-МЕТОДИЧНИЙ ВИМІРИ

Анотація. У статті розглядається проблема формування етичної та духовної комунікації іноземною мовою в умовах інклюзивного освітнього середовища. Актуальність дослідження зумовлена зростанням уваги до гуманістичних цінностей сучасної освіти, необхідністю забезпечення рівного доступу до якісного іншомовного навчання та потребою розвитку мовної особистості, здатної до емпатійної, відповідальної й ціннісно зорієнтованої взаємодії. У фокусі дослідження перебуває взаємозв'язок мовної компетентності, інклюзивної педагогіки та духовного інтелекту як інтегративної характеристики особистості. Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз педагогічних підходів до формування етичної та духовної іншомовної комунікації здобувачів освіти в інклюзивному навчальному процесі. У дослідженні застосовано методи теоретичного аналізу наукових джерел, узагальнення педагогічного досвіду, міждисциплінарного синтезу положень лінгводидактики, інклюзивної освіти та духовно-орієнтованої педагогіки. У результаті дослідження визначено сутність етичної та духовної комунікації іноземною мовою, окреслено її структурні компоненти (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, кому-нікативно-поведінковий), а також виокремлено педагогічні умови її формування в інклюзивному середовищі. Доведено, що інтеграція духовно-ціннісного змісту в процес навчан-

ня іноземних мов сприяє розвитку толерантності, міжкультурної чутливості, поваги до різноманіття та усвідомлення людської гідності. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у професійній підготовці викладачів іноземних мов, розробленні інклюзивних освітніх програм і навчально-методичних матеріалів, спрямованих на формування цілісної мовної та духовно зрілої особистості. Дослідження щодо навчання іноземної мови в умовах інклюзії має на сьогодні великі перспективи, а саме потребують подальшого вивчення розробки навчальних матеріалів та створення педагогічних умов для різних категорій осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

Ключові слова: іншомовна компетентність, інклюзія, інклюзивна освіта, духовність, методика викладання іноземних мов, цифрова освіта, духовний інтелект.

Zakordonets Nataliia Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Foreign Languages Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0003-4202-5516>,

Kosenko Anna Volodymyrivna Associate Professor of the Department of Communicative Linguistics and Translation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, <https://orcid.org/0000-0001-9390-871X>

Bezhenar Iryna Volodymyrivna Associate Professor of the Department of Communicative Linguistics and Translation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, <https://orcid.org/0000-0001-5314-1446>

PROBLEMS OF FORMING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE IN THE CONDITIONS OF INCLUSION. SPIRITUAL-VALUE AND PEDAGOGICAL-METHODICAL DIMENSION

Abstract. The article considers the problem of forming ethical and spiritual communication in a foreign language in an inclusive educational environment. The relevance of the study is due to the growing attention to the humanistic values of modern education, the need to ensure equal access to high-quality foreign language learning and the need to develop a linguistic personality capable of empathetic, responsible and value-oriented interaction. The focus of the study is the relationship between language competence, inclusive pedagogy and spiritual intelligence as an integrative characteristic of the personality. The purpose of the article is the theoretical justification and analysis of pedagogical approaches to the formation of ethical and spiritual foreign language communication of students in an inclusive educational process. The study uses methods of theoretical analysis of scientific sources,

generalization of pedagogical experience, interdisciplinary synthesis of the provisions of linguistic didactics, inclusive education and spiritually-oriented pedagogy. As a result of the study, the essence of ethical and spiritual communication in a foreign language was determined, its structural components (value-motivational, cognitive, communicative-behavioral) were outlined, and the pedagogical conditions for its formation in an inclusive environment were also identified. It was proven that the integration of spiritual and value content into the process of teaching foreign languages contributes to the development of tolerance, intercultural sensitivity, respect for diversity and awareness of human dignity. The practical significance of the study lies in the possibility of using its results in the professional training of foreign language teachers, the development of inclusive educational programs and teaching and methodological materials aimed at the formation of a holistic linguistic and spiritually mature personality. Research on teaching a foreign language in inclusive conditions has great prospects today, namely, it requires further study of the development of teaching materials and the creation of pedagogical conditions for various categories of people with disabilities.

Keywords: foreign language competence, inclusion, inclusive education, spirituality, foreign language teaching methodology, digital education, spiritual intelligence.

Постановка проблеми. До комплексних проблем сучасної вищої освіти, що вимагають рішення на різних рівнях, а саме соціально-філософському, морально-етичному, психолого-педагогічному, належить проблема впровадження програм інклюзивної освіти до вузів та шкіл країни. Незважаючи на ряд законодавчих актів, інклюзивна освіта має низку труднощів. Більшість проблем пов'язана з неповним розумінням концепції інклюзивної освіти, а також зі складнощами реалізації вимог, таких як:

- створення спеціальних структурних підрозділів;
- введення в штат посади асистента та психолога;
- перекваліфікація професорсько-викладацького складу, забезпечення доступності прилеглої території та входних шляхів;
- закупівля спеціальної техніки (звуко-записуючої апаратури, комп'ютерів із шрифтом Брайля тощо);
- використання засобів організації електронного обладнання.

У наш час знання іноземних мов стає все більш важливим і необхідним для успішного життя та кар'єри. З розвитком технологій та глобалізації люди повинні вміти спілкуватися різними мовами та пристосовуватися до різних культур. Вивчення іноземної мови стає ключовим напрямом у сучасній освітній системі, доступним як дистанційно, так і в традиційному форматі. Існує група людей, які стикаються з певними труднощами у освоєнні іноземної мови – це люди з

відхиленнями в інтелектуальному чи фізичному розвитку. Вони мають проблеми з навчанням нарівні з іншими студентами без відхилень, оскільки мають специфічні особливості пізнавальної діяльності та комунікації. Ці люди потребують спеціальних умов і методик навчання, які відповідали б їх індивідуальним потребам і особливостям. Інклюзивна освіта – найбільш передова система навчання студентів з обмеженими можливостями здоров'я, заснована на спільному навчанні здорових дітей та дітей-інвалідів. Навчаючись разом, студенти навчаються жити разом, стираються межі між інвалідами та здоровими людьми. Тож знання іноземної мови є важливою навичкою, яка підвищує шанс людини з обмеженими можливостями здобути професію без прив'язки до будь-якого місцезнаходження, бути успішним та корисним сучасному суспільству. Однак у педагогічній науці деякі дослідники порушують питання про те, чи дійсно можуть учасники освітнього процесу з обмеженими можливостями освоїти іноземну мову на задовільному рівні. Усе вище згадане обумовило актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблемі інклюзивної освіти і формуванню іншомовної компетенції присвячена низка праць. Так науковці у своєму дослідженні, присвяченому навчанню іноземної мови «особливих» дітей, вказують на декілька перешкод у цій сфері. По-перше, у навчальних закладах відсутній належний супровід викладацького складу щодо педагогічних підходів у межах спеціалізованих програм. Як другу причину автори наводять як приклад «прогалини», наявної в законодавстві щодо надання рівних умов отримання освіти. Так, в одному з нормативних актів шотландського уряду у розділі про рівноправність зазначено поняття «соціальної депривації» як явища, з яким слід боротися, зокрема у сфері освіти. На думку вчених, цей документ не враховує таких випадків, що підпадають під категорію «нерівноправних», як інвалідність тощо. Відповідно, учасники освітнього процесу з інвалідністю не мають необхідних умов для отримання якісної освіти, у тому числі й мовної. Ще однією причиною автори вважають негативні очікування самих викладачів до навчання іноземних мов учнів та студентів з особливими освітніми потребами. Так, причини усунення таких студентів від занять пояснюються тим, що йому вже достатньо навантаження, у нього і так багато труднощів з англійською мовою [1], [2].

Ступінь володіння іноземною мовою багато в чому залежить від умов, в яких проходить її засвоєння, і за якістю він рідко досягає рівня, який можна порівняти з рідною мовою. Обнадійливою тенденцією є виникнення інноваційних підходів, пов'язаних з цифровізацією освітнього середовища та розвитком навчальних платформ з використанням можливостей штучного інтелекту. Формування в осіб з обмеженими можливостями здоров'я комунікативної компетенції іноземною мовою дозволяє розширити коло їхніх можливостей на

міжнародному ринку праці. У зв'язку з цим сьогодні ведеться активна робота щодо підвищення якості та рівня доступності мовної освіти для людей, які мають інвалідність. Згідно з документом Євросоюзу «Guidelines for inclusion», інклюзивна освіта це – «найефективніший засіб боротьби з дискримінаційними поглядами, побудови інклюзивного суспільства та забезпечення освіти для всіх».

Підвищення доступності та забезпечення якості навчання іноземної мови в умовах інклюзивного навчання є трудомістким та тривалим процесом. У багатьох дослідженнях наголошується, що в даний час ще зберігаються перешкоди до цього у вигляді стереотипів про те, що учасник освітнього процесу з особливостями розвитку, не зможе сприймати інформацію, тим паче іноземною мовою, повноцінно. Як стверджує дослідники, учасники освітнього процесу з порушеннями здоров'я не допускаються до занять іноземною мовою тільки тому, що було підтверджено наявність у них особливих освітніх потреб [3], [4], [5].

Знання іноземної мови, як говорилося вище, є важливою навичкою, яка підвищує шанс людини з інвалідністю здобути професію без прив'язки до будь-якого місцезнаходження, бути успішним та корисним сучасному суспільству. Однак у педагогічній науці деякі дослідники порушують питання про те, чи справді учасники освітнього процесу з обмеженими можливостями можуть освоїти іноземну мову на задовільному рівні. Погоджуючись з дослідниками, зазначимо, що такі питання у зв'язку з розбіжностями теоретичних приписів, що зустрічаються, з реальним станом справ є закономірними.

Мета статті полягає у вивченні проблем та перспектив формування іншомовної фахової компетентності у здобувачів освіти з обмеженими можливостями.

Виклад основного матеріалу. Основною метою нашого дослідження є вивчення основних програм та положень, методик, підходів для студентів інклюзії при навчанні іноземної мови. Одним з основних завдань при інклюзії для викладачів є адаптування навчальних матеріалів і методик, щоб вони відповідали потребам усіх студентів і були доступними для кожного. Це може включати використання різних методів навчання, візуальних та аудіоматеріалів, а також допомогу спеціальних педагогів та освітніх технологій. Для студентів з особливими потребами може знадобитися індивідуальний підхід, який враховує їх конкретні потреби та здібності.

Синтез методологічних підходів дозволяє стверджувати, що фундаментом духовного інтелекту є норми моралі та моральності, духовні цінності, що насаджуються у тому чи іншому соціумі. Отже, моральна культура індивіда є його специфічний соціальний регулятор, який вирізняється найбільшою мірою свободи і автономності індивіда, що у єдності його духовних і практичних компонентів. Вона орієнтує індивіда серед прийнятих у суспільстві моральних цінностей, норм, правил, звичаїв, традицій, принципів та оптимізує, таким

чином, його діяльність. При цьому в основі радикалізації індивіда лежить його низький морально-психологічний стан. Людина – істота соціальна, тому молодіжна політика і радикальна ідеологія здатні впливати на свідомість індивіда тоді, коли вони знаходять своє поживне коріння в середовищі соціуму, до якого належить індивід. Їх пасивна чи активна підтримка у суспільстві може демпфувати чи каталізувати процес їх засвоєння свідомістю індивіда. Тільки в оточенні соціуму індивід зможе реалізувати свою нарцисичну потребу, якщо він став на шлях визнання та освоєння радикальної ідеології. А в тому випадку, якщо на вплив соціуму ще накладаються соціальні чинники, то вплив оточення на формування свідомості індивіда радикальної ідеології посилюється. Зазначимо, що цей постулат можна віднести і щодо молодіжної політики. Серед широкого спектру факторів хотілося б виділити ті, які найактивніше впливають на ефективність процесу протиборства духовного інтелекту індивіда з радикальною ідеологією: проблемна сім'я (неповна, неблагополучна, в якій широко насаджується насильство, що має низький соціальний статус своїх членів, а також наявність серед членів сім'ї радикалів); високий рівень криміногенності у районі проживання індивіда; наявність серед друзів та однолітків індивіда прихильників терористичної ідеології, які мають проблеми із законом, а також переважання серед них осіб з низьким рівнем виховання та освіти; низький рівень згуртованості малої групи, з якою індивід себе особливо позиціонує. Поняття духовного інтелекту та його розвитку в ключі формування іншомовної компетенції та інклюзивного навчання є однією із ключових проблем на стику різних галузей науки: педагогіки, методики, лінгвістики, філософії, релігієзнавства.

Розглянемо деякі ключові поняття, пов'язані із питанням інклюзії у мовній освіті. Поняття «інклюзія» визначається як включення людей з обмеженими можливостями здоров'я в активне життя соціуму: культурне, спортивне, інформаційне. Мова йде і про освітню сферу.

У сучасній науці під інклюзивною освітою розуміють забезпечення рівного доступу до здобуття знань для всіх учасників освітнього процесу з урахуванням різноманітності особливих освітніх потреб та індивідуальних можливостей. При цьому слід зазначити, що специфічною особливістю досліджень в галузі інклюзивної освіти є опора на законодавчу основу.

Існує вісім принципів інклюзивної освіти:

- цінність людини не залежить від її здібностей та досягнень;
- кожна людина здатна відчувати та думати;
- кожна людина має право на спілкування та на те, щоб бути почутим;
- усі люди потребують один одного;
- справжня освіта може здійснюватися лише у реальних взаємовідносинах;
- всі люди потребують підтримки та дружби ровесників;

• для всіх, хто навчається, досягнення прогресу швидше може бути в тому, що вони можуть робити, ніж у тому, що не можуть;

• різноманітність посилює усі сторони життя людини.

Інклюзивний процес вимагає від освітніх організацій обліку специфічних потреб учасників освітнього процесу, пов'язаних певними обмеженнями життєдіяльності, складання адаптованих основних професійних освітніх програм, гнучкої побудови навчальної взаємодії, розробки індивідуальних навчальних планів.

Важливо зазначити, що інклюзивна освіта – це реалізація комплексу завдань:

• єдність принципів (гуманності, соціальної адаптації, синергетичності, підтримки самостійної роботи людей з обмеженими можливостями, індивідуалізму тощо);

• педагогічна робота (цілепокладання, адаптація наявних робочих програм та навчального плану, побудова освітніх траєкторій, різноманітність використуваних стратегій, система оцінювання, інструктаж на занятті, зняття передбачуваних труднощів, мотивація та система заохочень);

При проведенні занять з іноземної мови в інклюзивних групах, необхідно враховувати:

• тип та природу порушення функцій організму;

• вікові особливості підліткового та юнацького віку (суперечливість самооцінки, прагнення приналежності до групи та визнання у ній, бажання проявити себе, бути успішним серед однолітків);

• мовні особливості матеріалу, що відбирається, і його доступність для учнів та студентів з обмеженими можливостями;

• застосовувані прийоми, стратегії та технології їх чергування на занятті;

• психологічні труднощі, що виникають щодо іноземної мови у людей з обмеженими можливостями.

Систематичне застосування описаних у роботі принципів інклюзивного навчання позитивно вплинуло на:

• Мотивацію учнів та студентів з обмеженими можливостями;

• Їхню активність, якість навчання та рівень усвідомленості;

• Підвищення інтересу до іноземної мови, що вивчається.

Мета інклюзивного навчання іноземних мов полягає у створенні сприятливого та підтримуючого середовища, де всі учні мають можливість успішно навчатися та розвиватися, без необхідності виділення в окремі групи чи класи. Цей підхід як сприяє кращому освоєнню іноземної мови учнями, а й бере до уваги розбіжності у здібностях, інтересах і потребах. Таким чином, інклюзивне навчання іноземним мовам сприяє розвитку толерантності, співробітництва та поваги до різноманітності серед студентів.

Диференційований підхід при інклюзивному навчанні при навчанні іноземної мови у вищих навчальних закладах передбачає врахування індивідуальних особливостей та потреб кожного студента, включаючи студентів із різними спеціальними освітніми потребами. Диференціація - процес ідентифікації кожного учня найефективніших стратегій задля досягнення спільних цілей. Диференціювання вимагає глибокого розуміння особливостей індивідуальної чи групової роботи учнів, не обмеженого лише розумінням їх здібностей, а заснованого з їхньої індивідуальних потребах. Першим кроком у диференційованому підході є оцінка рівня мовних навичок кожного студента. Це може включати перевірку граматичних знань, словниковий запас, навички аудіювання, говоріння, читання та письма.

Інклюзивна освіта передбачає рівний доступ всіх, хто навчається до освіти з урахуванням різних особливих освітніх потреб та індивідуальних можливостей. Інклюзія ґрунтується на базовому переконанні, що людина, незважаючи на свої фізичні, інтелектуальні, етнічні, конфесійні та інші особливості, на соціально-економічний статус сім'ї, має рівні права і може бути включена до загальної системи освіти. Система в свою чергу враховує ці освітні потреби та надає ресурси для задоволення цих прав. Крім того, однією з ключових цілей інклюзії є допомога людині з інвалідністю знайти себе в суспільстві, не бути для нього тягарем, а стати корисними та продуктивними громадянами.

Однак необхідно враховувати, що велика кількість педагогів (тих, які вже працюють, так і майбутніх) позитивно сприймають інклюзію та можуть узагальнено сформулювати її цілі. Опитування студентів факультету іноземних мов ТНПУ ім. В. Гнатюка та ЧНУ ім. Ю. Федьковича показало, що «інклюзивна освіта» – знайомий студентам термін. Більшість учасників опитування продемонстрували позитивне ставлення до інклюзивної освіти. Однак така ж частина респондентів ще не визначилися із вибором. І майже чверть респондентів висловилися проти інклюзивного навчання. Також більше половини студентів не виявили бажання працювати в інклюзивному класі/групі. Майбутні викладачі іноземної мов відзначили покращення ставлення здорових студентів до осіб з обмеженими можливостями, які будуть почуватися повноцінними членами суспільства. Серед труднощів у навчанні студентів з різними формами інвалідності були названі:

- незнання основ інклюзивної освіти,
- психологічна невідповідність викладача,
- небажання брати відповідальність.

Зрештою, причиною обмеження доступу до вивчення іноземної мови учнями та студентами з особливими освітніми потребами дослідники бачать у психологічній неготовності самих педагогів. Оволодіння мовою, що починається з моменту народження людини, є однією з найунікальніших здібностей.

Символічна система мови дозволяє виокремлювати значення навколишніх предметів і явищ і надавати сенс подіям, що відбуваються, згадувати минуле і уявляти те, що ще не відбулося в реальності, але може бути описано в найдрібніших деталях. Людина мислить за допомогою мови, діє за її безпосередньої участі та сприймає її як щось само собою зрозуміле, вкрай рідко замислюючись про те, як вона засвоєна. Це питання виникає тільки в тому випадку, коли перед людиною постає завдання оволодіння мовою, відмінною від його рідної. Процес оволодіння іноземною мовою, на думку дослідників, може істотним чином відрізнятися від природного засвоєння рідної мови (якщо не йдеться про білінгвізм).

Проаналізувавши отримані відповіді, можна зробити наступні висновки. Інклюзивне навчання іноземних мов - це підхід до освіти, який забезпечує різноманітні можливості та підтримку для всіх учнів, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби або обмежені можливості. В рамках інклюзивного навчання іноземним мовам навчальні заклади створюють доступні умови для навчання всіх студентів, включаючи індивідуалізацію навчальних програм, адаптивні технології, диференційований підхід до навчання та застосування різноманітних методів навчання. Інклюзивне навчання іноземних мов також передбачає забезпечення рівних можливостей для успіху всіх студентів, включаючи тих, хто відчуває труднощі в освоєнні іноземної мови, за рахунок обліку та адаптації програми до їх потреб та здібностей.

Висновок. Підсумовуючи вищесказане, необхідно відзначити наступне. Важливо підвищувати доступність інклюзивної освіти та вивчення іноземної мови особами з обмеженими можливостями за рахунок:

- покращення матеріально-технічних внутрішніх умов навчальних закладів;
- забезпечення професійної підготовки та розвитку у педагогів навичок адаптації робочих програм, а також навичок корекційної роботи;
- забезпечення педагогів професійною педагогічною та психологічною підтримкою;
- просвітницької діяльності, що виходить за межі освітніх установ;

Дослідження щодо навчання іноземної мови в умовах інклюзії має на сьогодні великі перспективи, а саме потребують подальшого вивчення розробки навчальних матеріалів та створення педагогічних умов для різних категорій осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

Духовний інтелект є одним із значних ресурсів реалізації регуляції життя і виступає предиктором особистого та професійного благополуччя. У структурі духовного інтелекту виділяють ключові здібності, які мають вирішальне значення більшості аспектів регуляції життя. Усвідомлення духовних потреб є здатність сприймати, визначати духовні потреби, помічати факт їх наявності, диференціювати справжні і хибні висловлювання емоцій. Здатність застосову-

вати духовні потреби проявляється у грамотному напрямі емоції на стимулювання розумової діяльності та вирішення завдань; у вирішенні проблеми, ґрунтуючись на тому, як поточний духовний стан може сприяти її вирішенню; у використанні коливання настрою, щоб генерувати різні когнітивні перспективи та варіанти; у виборі пріоритетів відповідно до поточного емоційного стану; у використанні емоцій для посилення мислення, пам'яті, уяви та інших процесів. Здатність розуміти духовні потреби передбачає розуміння зв'язків між ними, переходи від однієї емоції до іншої, причини виникнення тієї чи іншої духовної потреби, їхній аналіз, можливість класифікувати емоції, інтерпретувати їх значення. Управління духовними потребами – це рефлексивна регуляція духовних потреб через їхнє усвідомлення, що виявляється у здатності переживати позитивні та негативні емоції; в умінні знижувати інтенсивність негативних емоцій; у здатності викликати емоції або відсторонюватися від них залежно від цілей. Важливо, що кожен компонент духовного інтелекту стосується як власних духовних потреб, так і духовних потреб інших людей. Підвищення рівня духовного інтелекту можливо шляхом цілеспрямованого на розвиток кожної з чотирьох складових.

Важливо пам'ятати, що кожен студент духовно індивідуальний і вимагатиме різних підходів до навчання. Гнучкість та адаптація методик навчання – ключові фактори при інклюзивній освіті. На закінчення, впровадження принципів інклюзії у навчанні іноземної мови у вузі має значення для створення рівних можливостей та успішного освітнього досвіду для всіх студентів. Практика інклюзії сприяє обліку різних потреб та здібностей студентів, створення дружнього та сприятливого освітнього середовища. Інклюзивне навчання іноземної мови потребує застосування різноманітних методів та стратегій для адаптації матеріалів та завдань до індивідуальних потреб студентів. Важливо приділити особливу увагу студентам з обмеженими можливостями, забезпечуючи доступність навчального матеріалу та створюючи умови для їх повноцінної участі в навчальному процесі.

Застосування принципів інклюзії при навчанні іноземної мови у вищому навчальному закладі сприяє не лише розвитку мовних навичок, а й підвищенню рівня комунікації, соціальної адаптації та самооцінки студентів. Кінцевою метою є формування толерантного та рівноправнішого суспільства, де кожен студент має можливість вчитися та рости.

Література:

1. Волошина О. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до роботи в інклюзивних класах. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер.: Педагогіка. 2016. № 4. С. 142–149.
2. Казачінер О.С. Методологічні підходи до дослідження проблеми розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін у післядипломній освіті. Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр. 2017. № 2. С. 124–128.

3. Каминін І.М. Впровадження принципів інклюзивної освіти в процес навчання англійської мови в школі. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9>, 2016.

4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272 с

5. Чиж С.Г. Інтерактивні шляхи реалізації комунікативного підходу до вивчення іноземної мови дітьми з особливими потребами. URL : http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_75/part_3/32.pdf, 2017.С.149-153.

6. Щерба Н.С. Інклюзивне навчання іноземної мови старшокласників з порушеннями функцій опорно-рухового апарату: особливі освітні потреби та адаптаційні заходи. Журнал «ScienceRise: Pedagogical Education». 2018. № 4 (24). С. 20–24.

References:

1. Voloshyna O. Pidgotovka maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy do roboty v inkluzyivnykh klasakh. [Preparation of future foreign language teachers to the work in inclusive classes]. Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser.: Pedagogika. 2016. № 4. С. 142–149 [in Ukrainian].

2. Kazachiner O.S. Metodolohichni pidkhody do doslidzhennia problem rozvytku inkluzyvnoi kompetentnosti vchyteliv filolohichnykh dystsyplin u pisliadyplomnii osviti [Methodological approaches to the study of the problem of the development of inclusive competence of teachers of philological disciplines in the postgraduate education]. Vytoky pedahohichnoi maisternosti: zb. nauk. pr. 2017. № 2. С. 124–128 [in Ukrainian].

3. Kamynin I. M. Vprovadzhennia pryntsypiv inkluzyvnoi osvity v protses navchannia anhliiskoi movy v shkoli. [Implementation of the principles of inclusive education in the process of learning English in school]. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9>, 2016 [in Ukrainian].

4. Kolupaieva A. A. Inkluzyvna osvita: realii ta perspektyvy. [Inclusive education: realities and prospects]. : monohrafiia. Kyiv: «Sammit-Knyha», 2009. 272 s. [in Ukrainian].

5. Chyzh S.H. Interaktyvni shliakhy realizatsii komunikativnoho pidkhodu do vyvchennia inozemnoi movy ditmy z osoblyvymy potrebamy. [Interactive ways of the realization of communicative approach to learning of foreign language by children with special needs]. URL : http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_75/part_3/32.pdf, 2017.С. 149-153 [in Ukrainian].

6. Shcherba N. S. Inkluzyvne navchannia inozemnoi movy starshoklasnykiv z porushenniamy funktsii oporno-rukhovoho aparatu : osoblyvi osvitni potreby ta adaptatsiini zakhody. [Inclusive lerning of foreign language of high school students with violations of functions of the musculoskeletal system: special educational needs and adaptation measures]. Zhurnal «ScienceRise: Pedagogical Education». 2018. № 4 (24). С. 20–24 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 18.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.03.2026